

## Nieuws uit het Noorden!

Wetenswaardigheden over de terreinen van regio Wadden en Duinen.  
Bestemd voor medewerkers, vrijwilligers en geïnteresseerden.



### Jerry Lust

Mijn naam is Jerry Lust, 30 jaar oud en samenwonend. Ik ben coördinator voor boerenlandvogels bij Landschap Noord-Holland. Mijn taak is om ruim 800 vrijwilligers in Noord-Holland te ondersteunen in hun werk voor boerenlandvogels. Dit doe ik met materialen, cursussen en opleidingen, nieuwsbrieven, bijeenkomsten, excursies en een database waarin we broedseizoen-data verzamelen en analyseren. Ons doel is om vogels zoals de grutto en de veldleeuwerik zo goed mogelijk te beschermen. Wat ik geweldig vind aan mijn baan, is dat het werken met gemotiveerde mensen mijn passie voor educatie, veldwerk én onderzoek

combineert. Eerdere banen bevatten meestal maar één of twee van die elementen, maar hier komen ze allemaal samen!



Nu, woonachtig in het mooie Den Oever, pal aan de waddenzeedijk, mag ik in slaap vallen onder het 'gekoerli' van de wulpen, wakker worden met het 'gerotrotrot' van de rotganzen en menig trekvogel verwelkomen of uitzwaaien.

In de vrije tijd ben ik ook vaak nog bezig met vogels als vrijwillig weidevogelbeschermer bij twee boeren, maar spendeer ik ook veel tijd aan mijn partner, hond, vrienden en verschillende buitensporten die ik doe: zoals sup-surfen, mountainbiken en koudwaterzwemmen.

Op mijn dertigste heb ik al diverse banen gehad, waarvan de mooiste waarschijnlijk die van wadloopgids was. Als gids heb ik, zowel vrijwillig als professioneel, wadlopers begeleid vanaf eilanden en droogvallende schepen, om samen de rijke natuur op

de wadplaten te verkennen. Daarom voel ik ook speciale verbondenheid met Balgzand, daar komen mijn twee natuurinteresses samen: vogels en het wad. Daar mag ik graag vogelen of zelfs af en toe 'aanmodderen' als wadgids en mensen het gebied laten verkennen en er vooral van leren. We ploeteren door het slik, vinden krabben, observeren vogels, ruiken de zwavelachtige geuren, en luisteren naar het bijzondere geluid van slijkgarnalen en sluitende schelpdieren. Het mooiste is wanneer mensen na twee uur 'modder' ontdekken hoeveel leven erin zit. Honderdduizenden vogels profiteren van deze rijke voedselbron tijdens hun enorme migratietochten; voor hen zijn de Waddenzee en Balgzand een soort tankstation. Hier tanken ze bij, rusten ze uit en gaan weer verder.

Daarom is ook het dier dat mij het meest intrigeert sowieso een vogel; en dan twijfel ik sterk tussen de kievit en de kanoetstrandloper. De kievit vanwege zijn tropische geluiden en tegelijk lompe vleugels waarmee hij ontzettend luid klapt als er een roofdier weggejaagd moet worden. En dat de kievit overal zou kunnen broeden, maar vaak kiest

voor de meest kale, koude grond, er een kuiltje in drukt, er wat sprietten in gooit en het een nest noemt. En dat van een vogel die in één broedseizoen op-en-neer naar Oekraïne kan vliegen.

De kanoetstrandloper daarentegen boeit me vanwege zijn enorme trektocht en het aanpassingsvermogen van zijn lichaam. Bij vertrek uit Afrika naar de Waddenzee verkleint hij zijn maag en maagspieren, en vergroot hij zijn borstspieren voor efficiënter vliegen. Eenmaal in de Waddenzee vergroot hij weer zijn maag om zoveel mogelijk nonnetjes kapot te drukken en te verteren en zichzelf voor te bereiden op de tocht naar de noordelijke broedgebieden. Ze zijn zulke efficiënte vliegers dat uit onderzoek blijkt dat ze voor 100 kilometer vliegen slechts 1 gram vet nodig hebben. Voor de hele reis van Mauritanië naar Siberië (20.000 kilometer) is dat slechts 200 gram vet – ofwel een pakje boter!



### **Wat is uw valkuil**

Ik vind veel dingen leuk, raak nogal eens afgeleid en heb moeite met maat houden. Zo pak ik soms teveel tegelijkertijd op en neem dan soms teveel verantwoordelijkheid.

### **Wat vindt u lelijk**

De verstedelijking vind ik lelijk. Ik weet dat we huizen nodig hebben en ik gun iedereen een thuis. Toch vind ik de oprukkende, saaie en eentonige woonwijken lelijk. Als het aan mij zou liggen zouden we allemaal in gezellige hobbithuisjes half onder de grond leven, met natuur en vogelnesten op je dak.

### **Van wat voor soort muziek houdt u**

Misschien een cliché, maar als iets goed gemaakt is, kan ik heel veel waarderen. Van R&B en Jazz tot Mongoolse keelzang en van Dance tot System of A down.

### **Wat is uw leukste eigenschap**

Als ik iets tof vind (zoals vogels of het wad) kan ik mensen redelijk enthousiast maken.



**Als u een natuurreis zou mogen maken, waar zou u dan naartoe gaan en waarom?** De wildernisroute in Zweden. Een 500 kilometer lange weg door de meest wilde natuur van Zweden en Zweeds Lapland. Hier geldt het 'Allemanskampeerrecht', wat wil zeggen dat je vrij mag kamperen met respect voor de landeigenaar en natuur. Vorige zomer was ik in het zuiden van Zweden en sprak mensen die er geweest waren. Ze waren nog geen 5 kilometer op weg of er staken berenjongen de weg over. Dat wil ik meemaken!

**Wat vindt u lekker** Nogmaals wat clichés: chocolade, pizza en kruidenbitter (het liefste die van Texel, Vlieland of de cranberry variant van Terschelling).

### **Wat is uw levensmotto**

Een motto is het niet, maar ik denk gelijk aan een quote van Bob Marley: *"Take care of your memories, for you cannot relive them."* Ik probeer vaak bewust aan herinneringen te denken, de mensen die ik ontmoet heb, aan anekdotes die ik heb meegemaakt, om zo de rijkdom van het leven te verzamelen in mijn geheugen. Of het lukt is een tweede, maar het is een mooi streven.

### **Bijzondere waarnemingen**

In deze rubriek weer een samenvatting van de meest opmerkelijke waarnemingen van planten en dieren uit de terreinen van Landschap Noord-Holland in de regio Wadden en Duinen van de afgelopen maanden.

### **Moshommels hebben de Kolk van Dussen ontdekt**

Eind augustus ontvingen we een mail van natuurliefhebber Bodhi Soederhuizen waarin hij enthousiast melding maakte van het voorkomen van moshommels in ons natuurterrein de Kolk van Dussen nabij Aartswoud. In de jaren 2021, 2023 en 2024 zijn dermate veel waarnemingen van deze Rode Lijst-soort verricht dat we er van uit mogen gaan dat er hier een populatie van deze landelijk zeldzame soort aanwezig is. In de jaren '70 van de vorige eeuw kwam deze hommelse soort nog door het gehele land voor, maar inmiddels is de verspreiding sterk gekrompen en is deze soort in grote delen van Zuid- en Midden Nederland verdwenen. De moshommel heeft bloemrijke graslanden nodig met nectarplanten als rode klaver, vogelwikke en moerasandoorn. Door veranderingen in het landschap zijn dergelijke graslanden echter steeds minder voorhanden. Ook vermeldenswaardig: deze hommelse soort maakt in wat ruigere graslanden bovengrondse nesten van mos, vandaar de naam!



Foto links: Moshommel in de Kolk van Dussen, 13 augustus 2024 (B. Soederhuizen),  
foto rechts: Bleke Dennenschotelkorst (foto van internet).

### **Noviteit dankzij de microscoop!**

Nog een Rode Lijst-soort die recent in onze regio werd aangetroffen was de bleke dennenschotelkorst. Ook dit korstmoss leeft in symbiose met een algensoort, in dit geval trebouxia. Deze landelijk zeer zeldzame soort werd aangetroffen op een houten paal in de Grafelijkheidsduinen, al was voor de determinatie nog wel hulp van een expert en gebruik van een microscoop nodig. Landelijk is deze soort de laatste 10 jaar slechts enkele keren aangetroffen, waarbij er een lichte voorkeur lijkt te zijn voor de kuststreek.

### **Astermonnik zoekt zeeaster**

Zowel op de kwelders van Balgzand als in Nollen Zuid werd op zeeaster de rups van de nachtvlindersoort astermonnik aangetroffen. De soort dankt zijn naam waarschijnlijk aan het uiterlijk van de vlinder, die met zijn stemmige grijze kleur doet denken aan de habijt van een monnik. De vlinder legt haar eitjes met name op zeeaster, waarna na het uitkomen de rupsen zich tegoed doen aan deze plant. Vanwege de afhankelijkheid van de waardplant zeeaster komt de astermonnik alleen in het waddengebied en de Delta voor. De verspreiding is echter lokaal, landelijk is het een zeldzame soort.



*Links rups van de astermonnik, 26 augustus 2024 (foto: T. Zutt), rechts veldrietzanger, 2 september 2024 (foto: H. Wieleman, via waarneming.nl).*

### **Veldrietzanger niet in het net maar in de kijker**

In Europa komen zo'n 15 soorten rietzangerachtigen voor, die op het eerste gezicht veel op elkaar lijken. De een heeft wat meer streping op de bovendelen, de ander is net wat kouder gekleurd, kortom, een mooie uitdaging voor vogelkenners. Eén van deze soorten is de veldrietzanger, die onder andere broedt in Zuidoost-Europa en Centraal-Azië en overwintert onder andere in India. In Nederland is deze soort nu meer dan 40 keer vastgesteld. Dit betrof echter vrijwel altijd ringvangsten, waarbij met een mistnet gevangen vogels uitgebreid kunnen worden bestudeert om tot de juiste determinatie te komen. In het veld een zich heimelijk door het riet bewegende veldrietzanger onderscheiden van de sterk gelijkende kleine karekieten is een heel wat grotere uitdaging. De meest recente veldwaarneming waarbij vogelliefhebbers de kans kregen om deze soort in de kijker te krijgen was tot dit najaar 30 jaar geleden op Vlieland. Op 2 september werd echter een veldrietzanger gevonden in een wilgenstruweel aan de zuidzijde van het Botgat die zich regelmatig goed liet zien. Op deze momenten vielen het meer warmoranje kleur op de bovendelen en de duidelijker oogstreep met iets donkerder petje toch wel op, al blijft dit kost voor de meer ervaren vogelaars!

*Roelf Hovinga*



## Bijzondere nachtvlinders in 2024

Na een aantal extreem droge jaren begon het in augustus 2023 opeens te regenen, en niet zo'n beetje ook. De hemelsluizen gingen wagenwijd open en sloten zich pas in het late voorjaar van 2024 weer een beetje. Overall stond water en zeker daar waar er niet zomaar extra afvoer geregeld kon worden bleef het water ook lang staan. Er zijn dus ongetwijfeld heel veel overwinterende vlinders verdronken, of beschimmeld. Zeker als ze in de bodem weggekropen waren, na al die droge jaren vooral op lager gelegen plekken. Dat was te merken aan de aantallen die gevangen werden. In het hele land werden minder soorten en lagere aantallen gemeld, vooral op de zandgronden. De balans moet nog opgemaakt worden en het is heel spannend wat we volgend jaar gaan zien. Maar gelukkig deelden niet alle soorten in de misère. Een paar voorbeelden:

### Zuidelijke grasuil – *Mythimna vitellina*

Dit was tot voor kort een zeldzame trekvlinder, die zeker boven de grote rivieren maar zelden werd waargenomen. Sinds 2020 heeft deze soort zich echter explosief uitgebreid en inmiddels valt het juist op als je hem niet ziet. Mogelijk zijn de winters inmiddels zacht genoeg voor deze Mediterrane soort om hier te kunnen overwinteren. Ook dit jaar werd de vlinder regelmatig gemeld op het laken, op smeer en foeragerend op vlinderstruikjes.

*Foto links: Zuidelijke grasuil snoepend op een vlinderstruik (foto K. Kaag)*



### Katoendaguil – *Helicoverpa armigera*

Ook dit was tot voor kort een zeldzame trekvlinder uit subtropisch Afrika. Het is onwaarschijnlijk dat deze soort hier kan overwinteren, maar desondanks zijn de aantallen de laatste paar jaar explosief gestegen. De vlinder kent een lichte en donkere vorm, maar beide zijn goed te herkennen aan de brede, donkere zoom op de lichte achtervleugel.



*Katoendaguil, lichte vorm op vlinderstruik (foto K. Kaag)*



*Katoendaguil, donkere vorm op het laken (foto W. Bruul)*

**Geveerde witvleugeluil** – *Aporophyla australis*

De geveerde witvleugeluil was jarenlang beperkt tot het zuidwesten van ons land. Vanaf de eeuwwisseling werden af en toe zwervende exemplaren gezien meer noordelijk lang de kust, maar de laatste paar jaar gaat het hard. Niet zo explosief als de vorige twee soorten, maar de vlinder wordt inmiddels langs de hele Hollandse kust waargenomen en ook verder het land in zijn er al meldingen. Willem Bruul had deze soort dit jaar een aantal malen op het laken bij Mariëndal. Witvleugeluilen danken hun naam aan de hele lichte achtervleugel van vooral de mannetjes.



Geveerde witvleugeluil op 7 oktober in Mariëndal (foto W. Bruul)

**Wingerdijlstaart** – *Hippotion celerio*

Op 7 oktober j.l. had Willem Bruul deze prachtige pijlstaart op het laken in Mariëndal. Deze immigrant uit Afrika wordt maar zelden gezien. Dit jaar was landelijk een topjaar, op 8 locaties werden zelfs rupsen gevonden. Voor zover ik weet is dit de tweede waarneming van deze soort in de regio Den Helder. Lempke meldt een ongedateerde waarneming van Jonker in Den Helder (Lempke 1959, Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera Suppl. 2).



Wingerdijlstaart in Mariëndal op 7 oktober 2024 (foto W. Bruul)



### ***Musotima nitidalis***

Tot slot nog een bijzondere micro, die vooralsnog zelfs geen Nederlandse naam heeft. Bij mij thuis staan wat kleine, laatbloeiende vlinderstruikjes, *Buddleja "Blue Chip"*. Ik ga daar 's avonds vaak op kijken, omdat er van alles op afkomt. Vanaf half september vloog er vaak een klein licht vlindertje weg, die ik niet goed kon bekijken. Ik verwachtte iets als een zwartkamdwergspanner, die ook regelmatig op de vlinderstruikjes zit. Op 7 oktober kon ik hem eindelijk vangen en bleek het heel wat anders te zijn: een soort uit Australië/Nieuw Zeeland die zo'n 15 jaar geleden voor het eerst opdook in Engeland, waarschijnlijk via de import van boomvarens. De soort bleek zich in Engeland te kunnen handhaven en in 2021 werd de eerste gezien in Nederland. De laatste twee jaar wordt het vlindertje in de hele kuststrook gemeld. Ook in Den Helder dus. Goed opletten op doorzichtig groene rupsjes (als glas) op varens komend voorjaar. Ik denk dat eikvaren een goede kans maakt.



*Het varenmotje Musotima nitidalis uit Den Helder (foto T. Muus)*

*Tekst: Klaas Kaag*

### **De Els**

Elzen, we zien ze op bepaalde plekken liever gaan dan komen. Met een natuurwerkdag ben ik mee geweest om elzen te trekken. Wat een klus. Nota bene: ik heb het over de zwarte els. Ze staan ook in vele tuinen, maar eigenlijk is dit geen boom voor de tuin. Te groot, een te dichte bladerkroon (er komt bijna geen zonlicht door) en ze geven in voor- en najaar veel rommel. In sommige open natuurgebieden willen we ze ook liever niet, ze groeien te hard en te massaal. Elzen groeien daar waar de bodem slecht is. Het is een boom die inheems is en op het Noordelijk Halfrond in de gematigde streken voorkomt. In de Andes groeit ook een soort en in de Himalaya vind je zelfs meerdere soorten. Er is ook een grauwe els en een witte els. De zwarte els is zeer winterhard, groeit het best op vochtige plaatsen met niet verzuurde grond. Deze boom plant zich zeer gemakkelijk voort, merk ik wanneer ik het onkruid uit de tuin weghaal. Ik kan wel een kwekerij beginnen.

### **De els in de mythologie**

Volgens de Noorse mythologie werden de eerste man (Ask) en de eerste vrouw (Embla) gemaakt uit een es en een els. De Ierse mythologie kent de els ook en daar heette hij "de krijgsheks van de wouden". Maar de els kappen in Ierland, dat was strafbaar. Plinius de Oudere (77 NOJ) meldt onder meer dat de els geen vruchten heeft en dat hij daarom

als een vervloekte boom of ongeluksboom wordt beschouwd. Dat is dus in tegenstelling bij wat er bij ons opkomt tussen de planten en het "onkruid". In de elzentwijgen woont de spookachtige Elfenkoning, door Goethe (1749-1832) in een ballade de "Erlkönig of Elzenkoning" genoemd. Een naar verhaal, wat later ook nog op muziek is gezet. Bovendien is het kruis van Christus ook gemaakt van elzenhout.



*Zwarte els met elzenproppen*

### **Heksenverjager en duivelsaftuiger**

Maar naast al deze narigheid heeft de boom ook een goede kant; ze kan onheil voorkomen. De els verjaagt heksen en met elzenhout tuig je de duivel af. Het is maar dat u het weet. Oh, en om nog meer kwaad te bezweren kun je van elzentwijgen prima wichelroedes maken. Nog een pluspunt van de els: het is een herlevingsboom. Leven na de dood dus en dat komt in tal van verhalen voor. Geneeskundig dan? Ja ook, in de oudheid werden de bladeren van de zwarte els in omslagen gedaan en dat is goed om genezing van zweren te versnellen. Van de bast en de jonge takken worden vandaag de dag nog aansterkende, koortswerende, samentrekkende en wondhelende eigenschappen toegeschreven. Het elzenaftreksel doet nog altijd dienst als mond- en gorgeldrank en ook bij chronische amandelontsteking, angina en slokdarmontsteking, Let op: het aftreksel is wel onverenigbaar met alkaloiden en zouten van zware metalen. Eh.... Ik denk dat ik met keelpijn toch de dokter maar raadpleeg.

*Tekst en foto Baukje de Waal (Bron: Compendium van rituele planten in Europa)*





### **Roerdomp in de lappenmand**

De laatste jaren zit er regelmatig een roepende roerdomp in verschillende natte natuurgebiedjes van Landschap Noord-Holland en het Hoogheemraadschap rond Aartswoud. Ook dit voorjaar was deze rietreiger, waarvan het geluid wel wordt vergeleken met een brullende stier of een misthoorn, hier weer regelmatig te horen. Op 15 oktober werd ik gebeld door pachter John Klaver dat hij bij Aartswoud een roerdomp met een gebroken poot in de wegberm had aangetroffen. John had de vogel opgeraapt en in de tussentijd in een paardenbox gezet. Toevallig was ik in de buurt en kon de vogel gelijk oppikken om 'm af te zetten bij vogelasiel "de Bonte Piet" in Midwoud. Op een gebroken poot na leek de vogel nog redelijk intact, al was hij of zij wel flink vermagerd. De poot is direct gespalkt, laten we hopen dat deze pechvogel goed hersteld en volgend voorjaar weer rondsluipet in het Westfries riet!

*Roelf Hovinga*

### **Een leuke juffer in het Wildrijk**

Op 13 september jongst leden nam ik een kijkje in het zuidwestelijke gedeelte van het Wildrijk, waar een tuin ligt die met veel passie wordt onderhouden door Sylvia Leentvaar. Er groeien en bloeien hier diverse wilde planten, waardoor er veel verschillende soorten insecten, waaronder dagvlinders, zijn te bewonderen. Er is ook een insectenhotel, wat diverse wilde bijtjes uitnodigt daarin hun eitjes leggen. Die namiddag zag ik er verschillende soorten dagvlinders: klein koolwitje, klein geaderd witje, groot koolwitje, enkele dagpauwogen en atalanta's.

Toen ik de tuin verliet, zag ik een onopvallende libel op een boomtak zitten. Het was een soort die ik nog nooit eerder had waargenomen: lichtbruin, met donkere torpedovormige figuurtjes op het achterlijf. Opvallend was dat de vleugels niet, zoals bij andere juffers, aan weerszijden van het lichaam waren samengevouwen, maar slechts aan één kant. Zo'n vale, onopvallende juffer kon eigenlijk alleen maar een winterjuffer zijn. En ik dacht aan een bruine winterjuffer. Het broertje/zusje de noordse winterjuffer is veel zeldzamer. Deze waarneming heb ik op [Waarneming.nl](http://Waarneming.nl) gezet, en de determinatie is daar als 'juist' bevestigd.



*Bruine winterjuffer*

Het bijzondere van winterjuffers is dat ze niet als eitje of larve overwinteren, maar als imago. Daarin zijn bruine en noordse winterjuffers uniek. In het vroege voorjaar vindt de voortplanting plaats en worden de eitjes in een ondiepe oeverrand tussen waterplanten afgezet. De larven ontwikkelen zich binnen drie maanden tot imago's, die in de nazomer verschijnen.

Voor libellenbegrippen leven winterjuffers bijzonder lang: worden libellen doorgaans maar enkele weken tot enkele maanden oud, winterjuffers bereiken de respectabele leeftijd van tien maanden!

De waarneming van deze bruine winterjuffer in het Wildrijk betekent een nieuwe soort voor dit gebied. Kennelijk voldoet ook het Wildrijk dus aan de specifieke eisen die deze juffer aan haar omgeving stelt.

*Tekst en foto: Freek Kalsbeek*

### **Update projecten in regio Wadden en Duinen**

De afgelopen maanden zijn in heel wat verschillende natuurgebieden in onze regio projecten uitgevoerd om de natuurwaarden te vergroten. Hieronder een kort overzicht van de meest in het oog springende maatregelen.

### **Hoger waterpeil in de Lage Hoek**

Dankzij een giftgeversactie kon over een oppervlakte van circa 20 hectare in de Lage Hoek de waterhuishouding zo worden aangepast dat we hier in het broedseizoen het peil omhoog kunnen brengen. Voor dit doel is onder meer een waterpomp die werkt op zonnepanelen geplaatst en een extra verbindingssloot gegraven. Hierdoor komt niet alleen het waterpeil in de sloten een stuk hoger te staan, maar loopt het slootwater via greppelbuizen vervolgens ook de greppels in. Hierdoor komen greppels en laagtes in de weilanden onder een ondiep laagje water te staan, wat aantrekkelijk foerageergebied oplevert voor weidevogels en hun jongen.





*De nieuw gegraven sloot en geplaatste pomp in de Lage Hoek*

### **Extra natte greppels in de Braakpolder**

In de Braakpolder nabij Aartswoud zijn bestaande greppels extra diep uitgefreesd en voorzien van flauwere oevers, zodat er over een heel perceel greppel plas-dras is ontstaan. De volgend voorjaar terugkerende weidevogels zullen dat ongetwijfeld weten te waarderen! Eerder waren hier de slootkanten al beter beschermd tegen oeverafslag door oeverbeschoeiing te plaatsen.



*De nieuwe greppel plas-dras in de Braakpolder*

### **Waterberging Wadweere optimaal ingericht voor weidevogels!**

Vanuit het Weidevogelfonds konden we ook in waterberging Wadweere aan de slag. Deze waterberging maakt onderdeel uit van ons natuurgebied de Kolk van Dussen, maar heeft een gescheiden waterhuishouding. Door duikers te verleggen en greppelbuizen te verplaatsen kunnen we in goede samenwerking met het Hoogheemraadschap het peil hier jaarlijks gedurende het weidevogelseizoen verhogen, waardoor ook hier de greppels plas-dras komen te staan. We vallen in herhaling, natte greppels zijn puik voedselgebied voor soorten als Kievit, grutto en tureluur.

### **Amstelmeer: tijd voor het zand om te zetten**

Vanuit het project "Wij en Wadvogels" wordt het door ons beheerde natuurterrein in de noordwesthoek van het Amstelmeer, ook wel bekend als de Verzakking, ingericht als broedgebied voor kustbroedvogels. Met vrijgekomen zand uit de vaargeulen van het Amstelmeer wordt een broedfort aangelegd, waarop vogels als kokmeeuw en visdief vanaf broedseizoen 2026 vsvrij kunnen broeden. Verder worden meer vochtige graslanden en slikranden gecreëerd waar soorten als kluut en kievit van zullen profiteren. De eerste fase van het project is in oktober afgerond. Op de plek waar in 2025 het broedfort aangelegd gaat worden is een zandlichaam aangelegd, wat er door z'n gewicht voor moet zorgen dat de instabiele grondlagen hieronder gaan "zetten". Met andere woorden, ze worden door het gewicht van het opgebrachte zand in elkaar gedrukt en vromen zo een stabielere onderlaag om het broedfort op aan te kunnen leggen. Verder zijn hoge delen van het bestaande grasland afgeplagd om vochtigere omstandigheden voor bloemrijke vegetaties en weidevogels te creëren. Ook dit vrijgekomen zand is verwerkt in het broedfort.



*De contouren van het broedfort en de afgeplagde graslanden op de Verzakking*

Na het broedseizoen van 2025 wordt dit project afgerond. Voor volgend jaar staan nog het daadwerkelijk aanleggen van het broedfort, het plaatsen van een voswerend raster en het profileren van de nieuwe ondieptes en graslanden op het programma.

*Tekst en foto's: R. Hovinga*

### **Balgzand**

Op het moment van dit schrijven is zojuist de HVP-telling van oktober uitgevoerd. Deze werd gekenmerkt door een flinke verhoging; het water kwam zo hoog dat veel steltlopers hun heil elders zochten, er was geen plaats op de schorren. In ieder geval niet op de plaatsen waar ze graag verblijven tijdens hoogwater. We zagen bijvoorbeeld groepen bonte strandlopers rondvliegen, zoekend naar een hun passende rustplek en vervolgens de wijk nemen naar elders. Naar Texel of de Razende Bol? Midden op het schor is dan wel plek, maar daar tref je bonte strandlopers zelden of nooit. Ze willen dicht bij het water staan. Daar waren wel veel wulpen aanwezig. Dit zijn vogels met langere poten, dus die kunnen een hogere waterstand wel aan. Deze telling waren de wulpen weer in grote aantallen vertegenwoordigd: 4162 exemplaren in totaal. Altijd een geweldig schouwspel om zulke grote aantallen te zien.





*Wulpen op Balgzand*

### **Grutto's in de winter?**

Wat ook opmerkelijk is, is dat je grutto's waar kunt nemen in deze tijd van het jaar. Ik doel daarbij niet op de rosse grutto, maar op de "gewone". Dit zijn dan IJslandse grutto's, een ondersoort van "onze" grutto die voornamelijk op IJsland broedt. In broedkleed onderscheidt deze soort zich door een krachtiger kleur met een marmering tot op de anaalstreek. Ook is deze soort wat kleiner. Als de eerste overwinterende IJslandse grutto's in de Waddenzee arriveren zijn ze echter niet meer getooid in dit mooie broedkleed, waardoor ze moeilijk te onderscheiden zijn van de "gewone" grutto. De IJslandse grutto vliegt na het broedseizoen niet, zoals de "gewone" grutto helemaal naar West-Afrika, maar overwintert veel noordelijker, namelijk langs de kusten van Noord-Marokko via het Iberisch Schiereiland en Frankrijk noordelijk tot in Nederland en de Britse Eilanden. Een groepje grutto's (12 bij elkaar) zoals we die in de Balgzandpolder tijdens de oktober-telling tegen kwamen betreft dus vrijwel zeker allemaal IJslanders.

### **Steeds meer IJslanders**

Opmerkelijk is dat de populatie van deze soort in een eeuw tijd flink groter is geworden, de aantallen zijn bijna vertienvoudigd. Dit is een vogel die op IJsland heeft geprofiteerd van de opwarming van subarctische gebieden en het omzetten van toendra's en hoogvenen in extensief grasland. Mogelijk speelt het feit dat er sinds 2008 in Frankrijk niet meer op grutto's gejaagd mag worden ook een rol. Er overwinteren tegenwoordig ongeveer 600 IJslandse grutto's in Nederland. Ook op Balgzand kun je ze waarnemen.

Kom eens kijken, bijvoorbeeld door je aan te sluiten bij een excursie. De eerstvolgende is op 24 november aanstaande!



*IJslanders in de Balgzandpolder.*

*Tekst en foto's Leo Hofland*

### **Even noteren**

nov	zondag	24	12:00	14:00	Vogels Balgzand
dec	zaterdag	7	14:00	16:00	Winterwandeling Grafelijkheidsduinen
	zondag	8	09:00	11:00	Vogels Balgzand

Voor meer natuuractiviteiten kunt u kijken op:

[www.natuurwegwijzer.nl](http://www.natuurwegwijzer.nl)

Uw bijdrage voor deze nieuwsbrief kunt u inleveren bij:

[r.hovinga@landschapnoordholland.nl](mailto:r.hovinga@landschapnoordholland.nl)

Deze informatie is via E- mail beschikbaar.

Opgave voor abonnementen via:

[r.hovinga@landschapnoordholland.nl](mailto:r.hovinga@landschapnoordholland.nl)

Redactie:     Roelf Hovinga  
                  Leo Hofland  
                  Hester Alders

Medewerkers beheerteam Wadden en Duinen

De Helderse Vallei

Jan Verfaillieweg 9-11

1783 BW Den Helder

Jens Odinga           06-57417463  
Roelf Hovinga        06-13584955  
Chris van der Vliet   06-51578254  
Tim Zutt              06-53959503  
Meinte van Lingen   06-51501915  
Melchior Sissingh   06-25557285